

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Magyar könyvek papirosai. A magyar könyveket már a XVIII. században is különböző minőségű papiroson nyomtatták s ezért a könyvtárosnak a régi könyvek fölös példányainak kiselejtése alkalmával meg kell vizsgálnia, hogy a több példányban meglévő könyvek azonos minőségű papiroson vannak-e nyomtatva, mert — különösen múzeális jellegű könyvtárakban fontos, hogy meglegyen a régi könyv minden variánsa: díszkiadása és olcsó kiadása egyaránt. Amint az alábbi adalékokból látni fogjuk, volt olyan magyar könyv is, amely ötféle papirosra nyomtatva jelent meg, s ára a papiros minőségének megfelelően különböző volt.

A magyar könyvek régi papirosainak megismerése céljából néhány XVIII. századvégi és XIX. századeleji adalékot közlünk:

„Bétsben ... találatnak Andrád Sámuel Urnál' következendő ki nyomtatott írások a' régibb ároknál óltsóbbra szabva:

A' Virágos Kertnek egy hólnapi tsomója *nyomtató papirosra*, kék borítékkal 17. kr. a' nélkül 16 kr.“

„Kérdő és felelő Játék-Kártyák, magyarul és németül, ötven kérdés, és ötven felelet. Tokban, a' *fényes hátú* 30 kr. a' *nem fényes* 20 kr.“ (B. Magyar Mercurius 1793. I. 274.)

„Szaller György, a' Nemzeti Magyar Nyelvnek és Literaturának Tanítója a' Pozsonyi Fő-Gymnáziumban ... Közre botsáttja ... e' nevezett könyveit: Rátz vagy is Illiriai és Tóth Nyelveken, jövő Májusra. A' Grammatika mind a' négy nevezett Nyelven egynehány árkusokkal fog gyarapodni, 's 27. kr. lesz az előfizetendő ára; a' Kresztomátziának pedig 17. kr. *Az író papirosra* nyomtatott Grammatikának minden árkussa 3. kr.“ (BMM. 1794. I. 237—8.)

„Az Isten a' tizta szerelem ... Eckartshausen. Fordítá és kiadá Szaller ... az ára *nyomtató Papiroson* 30 kr. és *szép pósta Papiroson* 48 kr, két Rézbe metzett szép képpel együtt.“ (BMM. 1796. II. 859.)

Deák és Német Nyelven magyarázott Magyar Grammatika ... 30 kr. *Posta papiroson* 51 kr.“ (BMM. 1796. II. 859.)

„Szaller ... Úrnak, minden kiadott Munkái, kiváltképpen

Ekkerchhauszból... fordított imádságos könyve: Az Isten a' legisz-tább szeretet. *Író papirosson* 48 kr. *nyomtatónn* 30 kr." (BMM. 1796. II. 1384.)

„Gyöngyösi Istvánnak költeményes Maradványi, melyeket a' régi nyomtatás és kézírások szerint újra ki-adott Dugonics András Kir. Oktató. Két Dar. *szép Postapapirosson* 3 for. — *Nyomtatón* pedig az árra 2 for. 30 kr." (BMM. 1796. 1206.)

„Szabott árra a' Bibliáknak, Homlok-Táblák és Mappák nélkül:
Hollandiai jó *Írható papirosson* 3 fl. 30 kr. Hollandiai jó *Posta papirosson* 4 fl. 30 kr. Hollandiai *jobb Posta papirosson* 5 fl. 30 kr. Hollandiai *igen vékony Posta papirosson* 6 fl. 30 kr. Hollandiai *rendkívül szép Posta papirosson* 7 fl. 30 kr.

Ország-Táblák, O és Ujj Testamentomhoz *Posta papirosson*, egygyütt — 40 kr. *Nyomtató papirosson* — 30 kr. (BMM. 1796. 571—572.)

„Ezekből a' kopott betűkkel, *szitató papirosson* Basiliában (talán inkább Soroksáron?) nyomtatott egy néhány sorokból, tsak alig ha Satyra nem akar lenni: de abból most ez úttal valósággal semmi se lett“, — írja a „A' Peleskei Notáriusnak Pokolba menetele (Basiliae, 1792) kritikusa az 1795-diki Magyar Merkurhoz Tartozó Bibliotheca 38. lapján.

„Uránia... folyó írás, pírós borítékban... A' könyvnek külső formája szép és tetszetős, valamint a' Dámák előtt megjelenni kívánónak kell lenni. A' boríték tsinos és szembe tűnő;... a' *papiross író*, s az első kötetben kivált *kedveltető kékes*...“ (Bibliotheca, 1795. 59.)

Nagy kár ebben a' könyvben még az is, hogy a' könyvnyomtató a' könyvnek sem *papirossával*, sem betűivel nem akart a' szemnek tetszeni.“ (U. o. 112.)

Exemplaria Calligraphiae Hungaricae et Latinae... *Helvétziai papirossra* 34 kr. *szép író papirossra* nyomtatva 20 kr. (BMM. 1798. I. 297.)

Kiss János, 'Sebbe való könyv... egy *festett papirossra nyomtatott borítékkal* 24 kr. (BMM. 1798. I. 297.)

Csokonai Mihály, Diétai Magyar Múzsája. 8° egy *veres borítékkal*. 24 kr. (BMM. 1798. I. 298.)

Ugyan e' czélből mettszettem is már... ket (!) mappát... és az árokkat *író papirosson*, illumináltan, egyenként, határozottam 5 krajtzárokra. (BMM. 1798. I. 298.)

Rózsa szín Gyűjtemény... a' Köttet, nyóltzad rétbén van, *szép nyomtató papirosson*, szép betűkkel, rózsa szín boríték alatt, gyönyörű rézre metstett képekkel. (BMM. 1798. I. 561.)

„A' már egyszer ki-hirdetett Magyar, Deák, Német, és Tót írásra tanító Példák... bőlomban találhatók. A' közönséges papirosú Exemplárok' árra, bé kötve festett papirosba 40 kr. A' *Helvétziai papirosra* nyomtatottaké pedig bé-kötve 1 for. 15 kr.“ (BMM. 1798. I. 68o.)

„Anleitung zur allgemeinen Land- und Hauswirtschaft... Von Joseph Kail... Zwey Bände mit Kupfern und drey und vierzig Tabellen. — Az árra, úgy nevezett *Velin papirossan* 16 Forint — *Hollandiai papirossan* 10 For. — *Szép nyomtató papirosan* 6 For.“ (M. Kurir 1806. I. 231. lap.)

A' Kupidólt (!) Amor. Egy hajnali édes andalmány Teremténye... Szerzette ifjú Waandza Mihály. — Egy exemplár arra [!] *nyomtató papirosra* 1 for; *író papirosra* 1 for. 30 kr; *Velin papirosra* 2 forint leszen. Az előfizethetésnek ideje határozatott Lőrincz napig. (MK. 1806. I. 599.)

„Jetzid és Háka, avvagy, A' Féltés és Meghasonlás; a' Magyar játékszínre alkalmaztatta nemes Gorove László... Az árra kötetlen, *írópapirosra* nyomtatva 1 Forint, *nyomtató papirosra* 45 kr. (MK. 1807. I. 249—250.)

„Most jelenik meg egy új munka. *Nyomtató papirosonn*, nagy 8-tzad rétbe tulajdon költségesen jön ki a' sajtó alól.“ (MK. 1807. II. 504.)

„A' Császárok, írta Görög nyelven Juliánus Császár, megmagyarázta Kresnerits Ferentz. Különös szépségű tzm-képekkel, és 37 Rézbe metszett kies ábrázolásokkal. *Velin papiroson* 7 fl. *Posta papiroson* 4 fl. *Író Papiroson* 3 fl. és *nyomtató Papiroson* 2 fl. 30 kr.“ (MK. 1807. II. 585.)

„Engedelemkéréssel jelentik a 'M. Kurir' írói tisztelt Olvasóiknak, hogy az a' papiros, a' milyenre eddig nyomtatták újságjaikat, hirtelen el fogyván, és más ahhoz hasonlót hirtelen akár mi árnon sem találhatván, vagy két postanapokon *alább való papirosra* kéntelenítettnek nyomtattatni újságjaikat.“ (MK. 1810. III. 48.)

„... *tíz rizsma vagy kötés, egy kötésben 20 kontz, vagy könyv van*“ ... (MK. 1811. I. 415.)

KISSZÁNTÓI PETHE FERENTZ értesíti az érdeklődőket, hogy a Bibliához készített mappáinak az ára „váltótzédulában ez“:

„Bibliába kötni való *szép vékony papiroson* — 30 kr. — Ugyan azon végre, *Velin*, vagy is *pergamen formájú finom papiroson* — 45 kr. — *Rámába való erős papiroson* — 30 kr. — *szép Regálon* — 45 kr. — *legszebb erős Velinen* 1.— for. (Honnyai Levelek 1811. Nro. 8. 51. MKurir mell.)

A' Magyar Atlas Mappái kétféle papirosra nyomtatódnak és kiszínelve (illuminálva) a' következő áron adatnak: *Helvétziai papiroson* minden darab 1 forint. Nyomtató *Velén* v. Bazíliai papiroson 1 for. 24 kr." (Honnyi Levelek. Toldalék 1811. a Magyar Kurir 1811. II. kötetének végén.)

„Addig, míg nálunk, de kivált' Németországban valóságos *itató-papirosra* nyomtatnak, az Anglusok ebben a' részben is annyira el-anglusodtak, hogy nem tsak a' réznyomatokkal járó pompás könyveket, hanem még a' közönségesebbeket is, *hengersizajton simogatott finom velinpapirosra* nyomtattják... Az írópapiros, melly nálunk már bujaság, önállók a' grádics' legalsó fogán ül." (Nemzeti Gazda, 1815. jan. 24-i szám.)

Ez utóbbi adat alapján a Könyvtári Szemle I. 37. lapján azt írtam, hogy 1815-ben még nem ismerték nálunk a velin-papirost. Fenti adatokból nyilvánvaló, hogy ismerték korábban is és használták is.

Említsük még meg, hogy a könyv „makulatúrázása“ régóta szokásban van. Fűskuti Landerer Mihály jelenti 1808-ban, hogy az 1808. évi országgyűlés aktái megjelentek. Egyben emlékezteti előfizetőit, hogy „a' akik az 1807-dik Esztendőknék Diariumára, es Ország Gyűlésbéli Actáira előre fizettek, és a' hátra maradt Terniókat még el nem vitették, hogy azon Terniókat... el-vitessék, mivel egyébként... ez hátra maradt Terniók Maculaturára fordíttatnak, és így tellyességben egy nyomtatvány sem fog találatni. (Hazai és Külf. Tud. 1808. II. 477.)

TRÓCSÁNYI ZOLTÁN.

XVIII. századi magyar főúri könyvtár. 1796-ban halt meg 81 esztendős korában Óbuda utolsó magánföldesura, özv. gr. ZICHY MIKLÓSNÉ gr. BERÉNYI ERZSÉBET, s csaknem 2000 kötetnyi könyvtárát a pesti Egyetemi Könyvtár örökölte. 1796. április 18-án vette át az Egyetemi Könyvtár a tekintélyes könyvanyagot s a helytartótanács rendeletére azonnal leltárba foglalta. A leltározás munkáját SCHÖNWIESNER ISTVÁN végezte s a kész leltárt az egyetemi tanács 1796. június 7-én küldte át a helytartótanácsnak. Gyors munka volt, de a leltározás folyamán a könyveket csupán nagyságuk szerint (ívrét, negyedret, nyolcadret és tizenkettédret) válogatták külön, egyébként a könyvcímek minden rendszer nélkül követik egymást. A leltár nagy ívrétalakú füzetben maradt fenn s felírása a következő: *Catalogus librorum, quos excellentissima ac illustrissima domina comitissa Elisabetha Zicsy de Vásonkő, nata comitissa Berényi de Karancs Berény*